

معرفی برخی از نماتدهای انگل گیاه برنج در استان گلستان

*حسن ملکی زیارتی^۱، محمدعلی آقاجانی^۲ و محمدعلی کلاسنکیانی^۲^۱کارشناس ارشد بیماری‌شناسی گیاهی واحد ثبت و گواهی بذر و نهال، آستادیار بیماری‌شناسی گیاهی و کارشناس بخش تحقیقات

گیاهپزشکی، مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان گلستان، گرگان

*پست الکترونیک: hmalekiziarati@gmail.com

برنج با نام علمی *Oryza sativa* L. بعد از گندم، دومین منبع تولید غذا برای بشر است (۱). این گیاه استراتژیک همانند سایر محصولات کشاورزی، مورد حمله آفات و عوامل بیمارگر مختلف از جمله نماتدها قرار می‌گیرد (۲). طی نمونه‌برداری که در تابستان ۱۳۸۷ از چند منطقه استان گلستان نظیر مزارع اطراف فاضل آباد صورت گرفت، علائم زودرسی و سفید شدن خوشه به صورت لکه‌ای در مزرعه مشاهده گردید و پس از انتقال نمونه‌ها به آزمایشگاه با استفاده از روش دگریسه، شستشوی خاک و استخراج نماتدها با سانتریفوژ در ۴۰۰۰ دور به مدت ۵ دقیقه انجام گردید. جهت شناسایی نماتدهای استخراج شده، خصوصیات مرفولوژیک و مرفومتريک هر یک از نمونه‌ها بر اساس کلید تشخیص صدیقی (۵) و می و همکاران (۳) مورد بررسی و مطالعه قرار گرفت. از مهمترین نماتدهای استخراج شده می‌توان به نماتد نوک سفیدی برگ برنج (*Aphelenchoides besseyi*) اشاره کرد که در استان‌های مازندران، گیلان و گلستان شیوع داشته و باعث زود رس شدن، سفید شدن نوک برگ‌های برنج و پوک شدن دانه‌ها می‌شود. این گونه با داشتن خصوصیات مرفولوژیک نظیر جناب میانی بزرگ و استایلت ظریف با گره‌های نامشخص و دم مخروطی با زائده انتهایی قابل تشخیص می‌باشد (۴). سایر نماتدها که با جمعیت بالایی از این نمونه‌ها استخراج شدند، *Filenchus vulgaris*، *Helicotylenchus spp.* و *Hirschmaniella oryzae* و *Tylenchorhynchus martini* می‌باشد.

منابع

- ۱- پورصالح، م. ۱۳۷۴. گیاهان اقتصادی جهان. مرکز نشر سپهر. ۲۶۰ صفحه.
- ۲- صحراگرد، ا. و خداپرست، ا. ۱۳۸۳. بیماری‌های برنج. مرکز نشر دانشگاهی تهران. ۲۰۰ صفحه.
3. Mai, W.F. and P.G. Mullin (with H.H. Lyon and K. Loeffler) 1996. Plant-Parasitic Nematodes: A pictorial key to genera. Cornell University Press, Ithaca, NY 277pp.
4. Sanwal, K.C. 1961. A key to the species of the nematode genus *Aphelenchoides fischer*, 1894. Canadian Journal of Zoology, Vol. 39: 143-148.
5. Siddiqi, M.R. 2001. Tylenhida, parasites of plants and insects. CAB international publishing. 826pp.

